

Koniec z długim oczekiwaniem na orzeczenia lekarskie i chaosem w kontroli zwolnień. Uchwalona 18 grudnia 2025 roku ustawa gruntownie zmienia zasady funkcjonowania systemu orzeczniczego ZUS, wprowadzając cyfryzację, nowe zawody medyczne do orzekania oraz elastyczne formy zatrudnienia dla lekarzy.

Usprawnienie systemu orzekania

Głównym celem reformy jest skrócenie czasu oczekiwania na orzeczenia oraz poprawa warunków pracy dla lekarzy orzeczników, co ma przyczynić się do rozwiązania problemu braków kadrowych w tej grupie zawodowej.

Wprowadzono jednolite reguły i tryb orzekania we wszystkich sprawach dotyczących świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz innych świadczeń należących do właściwości ZUS. Nowe zasady obejmują również kontrolę orzeczeń o czasowej niezdolności do pracy.

Nowe zasady zatrudniania lekarzy orzeczników

Reforma przynosi istotne zmiany w zakresie współpracy z lekarzami orzecznikami. Umożliwiono im pracę na podstawie umowy o świadczenie usług, a nie tylko stosunku pracy. Ustalono również nowe zasady wynagradzania tej grupy zawodowej.

Wprowadzono zasadę jednoosobowego orzekania w obu instancjach. Wyjątek stanowią sprawy szczególnie skomplikowane, w których główny lekarz orzecznik lub jego zastępca będzie mógł skierować sprawę do ponownego rozpatrzenia przez trzech lekarzy orzeczników orzekających łącznie.

Rozszerzenie kompetencji innych zawodów medycznych

Nowością jest dopuszczenie fizjoterapeutów oraz pielęgniarek do wydawania orzeczeń w wybranych sprawach. Będą oni działać przy zachowaniu nadzoru i po spełnieniu określonych wymagań kwalifikacyjnych.

Cyfryzacja procesu orzekania

Ustawa wprowadza daleko idące zmiany w kierunku elektronicznej cyfryzacji procesu orzekania. Doprecyzowano reguły postępowania związanego z wydaniem orzeczenia, uwzględniając większe wykorzystanie narzędzi informatycznych we współpracy z podmiotami uczestniczącymi w postępowaniach. Wzmocniono również zakres i instrumenty nadzoru, w tym kontroli zgodności orzeczeń z przepisami.

Nowe zasady dotyczące zwolnień lekarskich

Reforma doprecyzowuje przesłanki utraty prawa do zasiłku chorobowego. Wprowadzono wyjątki od zakazu podejmowania aktywności niezgodnej z celem zwolnienia, dotyczące zwykłych czynności dnia codziennego lub czynności incydentalnych, których podjęcia wymagają istotne okoliczności.

Osoby posiadające odrębne tytuły do ubezpieczenia będą mogły na żądanie otrzymać zwolnienie od pracy tylko dla określonego tytułu zatrudnienia, jeżeli praca zarobkowa w ramach innego tytułu może być wykonywana z uwagi na rodzaj wykonywanej pracy.

Doprecyzowano również zasady przeprowadzania kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień od

pracy, zarówno przez ZUS, jak i płatników składek.

Wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego

Ustawa realizuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 grudnia 2023 roku poprzez przeniesienie do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przepisów dotyczących sposobu obliczania okresów składkowych i nieskładkowych. Dotychczas regulacje te znajdowały się w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011 roku.

Zmiany w 30 innych ustawach

Reforma wymusiła wprowadzenie zmian w 30 innych ustawach, w tym między innymi w Kodeksie postępowania cywilnego, Prawie o notariacie, ustawach o zaopatrzeniu emerytalnym różnych grup zawodowych, ustawach o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz ustawach regulujących funkcjonowanie służb mundurowych i sądów.

Terminy wejścia w życie

Większość przepisów ustawy wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia. Część regulacji zacznie obowiązywać wcześniej - po upływie 14 dni od ogłoszenia, inne dopiero 1 października 2026 roku oraz 1 stycznia 2027 roku.